

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predal (Ca-
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto VI. — Štev. 3 (104)

UDINE, 1. - 15. FEBRUARJA 1955

Izhaja vsakih 15 dni

Skupnost Nadiške doline

Zupani Nadiške doline so se zbrali v Cedadu, da bi postavili temelje bodoči »Skupnosti Nadiške doline«.

Poročilo pravi, da je bil namen tega sestanka proučiti, pripraviti, urediti in pospešiti priprave za izvedbo vseh tistih ukrepov, ki bi imeli namen izboljšati življenje tukajšnjega prebivalstva.

Zborovanju je predsedoval župan iz Cedada senator Pellizzo, prisotni pa so bili tudi nekateri funkcionarji videmske prefekture in pokrajinski svetnik za Nadiško dolino polkovnik Olivieri.

Nastajajoča skupnost bo urejena po posebnem pravilniku in v ta namen so določili posebno komisijo z nalogo, da stopi v stik z vladnimi organi za izdelavo posebnega statuta. Kdo so člani te komisije nam ni bilo mogoče izvedeti. Statut pa bo moral biti pripravljen do konca meseca marca.

Omenjeno skupnost bi morale vzdrževati s svojimi prispevki občine Beneške Slovenije in eventualno bi dala svoj prispevek tudi država.

V videmski pokrajini imamo že neko ustanovo te vrste, ki bi bila Karnijska skupnost, v katere območje spadajo poleg občin v Karniji tudi občine Možniškega kanala, Kanalske doline in občine Rezija. Ta ustanova pa je prinesla do sedaj malo koristi omenjenemu prebivalstvu, ker se je izkazalo, da ni drugega kot samo birokratičen organ, ki se sestaja enkrat ali dvakrat na leto in vse njegovo delo je bilo zapodeno samo v poročilu.

Morda bodoča skupnost Nadiške doline ne bo navadna kopija one v Karniji, vsaj tako pravi krajevni tisk, že zaradi tega, ker gre tu za področje, ki je podvrženo posebnim nevarnostim, in mi pristavljamo, da je tu tudi narodnostni problem.

Kar se nas tiče, smo vedno želeli, da bi se življenjski pogoji prebivalstva Nadiške doline izboljšali. Če je v resnici to namen nove Skupnosti, bo našla ta pri nas močno oporo, saj je to tudi naš glav-

ni namen. Nikakor pa ne moremo mimo jezikovnega vprašanja, ker je to stvar, ki se je ne more zavlačevati v nedogled.

Naše ljudstvo ima pravico, da se obenem z gospodarskim vprašanjem obravnava tudi vprašanje ohranitve njegovih tradicij. Tudi zakon to določa. Če je Skupnosti res na tem, da se reši gospodarski problem, bi se ne smela izogibati tudi rešitvi jezikovnega problema. V Beneški Sloveniji se o tem problemu ni nikoli obravnavalo. Italijanska demokracija si mora vzeti toliko poguma, da se loti tudi tega vprašanja z dejansko aplikacijo določil, ki jih predvideva republiška ustava za vse v Italiji živeče narodne manjšine.

To je kar pričakujemo od vlade.

DAVID IN GOLJAT

Prav gotovo poznate iz zgodb svetega pisma te dve imeni. Prvi je bil judovski vojak, majhen po telesni velikosti, drugi pa močan in visok kot hrast. Ta dva sta se zagrabila v boju.

Ko te dneve bere po vseh časnikih, da se bo morda vnela vojna tam daleč v vzhodni Aziji med Kina in Formozo, se človek nehote spomni na Goljata in Davida.

Zakaj? Kina je ogromna država v sredini Azije, ki sega do Tihoga oceana. Po velikosti meri več kot deset milijonov kvadratnih kilometrov. To se pravi več kot vsa Evropa z Rusijo vred! Prebivalcev pa je imela pred petimi leti nad 471 milijonov. Ker se v Aziji prebivalstvo hitro množi, je danes v veliki Kini že več kot petsto milijonov ali le malo manj kot vseh ljudi v Evropi skupaj.

Poglejmo sedaj otok Formozo ali po kitajsko Taiwan. Ta meri komaj 36.000 kvadratnih kilometrov ali le eno tretjino

Uradni list italijanske republike je v številki z dne 15. decembra 1954 objavil prve uradne podatke o ljudskem štetju 4. novembra 1951. Ti podatki se nanašajo samo na število prebivalcev s stalnim bivališčem (ustrezni italijanski izraz je »residente« in »legale«) in še to le za celotne občine. V naslednjem povzamemo najprej ustrezne številke za Beneško Slovenijo, t. j. za občine, kjer so pri štetju leta 1921 registrirali slovensko prebivalstvo. Za primerjavo pa smo še zbrali podatke o prebivalstvu s stalnim bivališčem pri prejšnjih treh štetjih, namreč leta 1921, 1931 in 1936. Pri tem moramo opozoriti, da je sedanja občina Podbenedec nastala šele po letu 1921, in sicer po

več kot Sicilija (25.700 km²). To se pravi, da je Formozo 500 krat manjša kakor Kina. Prebivalcev ima Formozo kakih sedem milijonov. V primeri s Kina torej sedemdesetkrat manj.

Stara država

Kitajska ali kakor jo oni imenujejo: Chung-Hua Jen-Min Kung-Ho Kuo je najstarejša država na svetu. Ustanovili so jo že pred 5000 leti pred Kristusom. Mogočni vladarji »cesarstva sredine« so uredili močno in bogato državo. Ob veletokih Jangtschiung in Hoangho se je razvila že v starih časih velika kultura, ki je daleč presežala evropsko. Tam so že okoli 1. 1000 pr. Kr. izumili papir in tisk, v Evropi pa šele okoli 1. 1500 po Kr. V Pekingu izhaja najstarejši časopis na svetu, ki se tiska že tisoč let nepretrgoma. Kitajci so bili prvi zvezdoznanec, matematiki, zdravniki. Poznali so davno pred nami magnet, smodnik in rabili na svilo tiskane bankove. Ko je bil zapadni svet še ves barbarski, je bila Kina že močna, kulturna država.

V njej so vladali cesarji iz dinastije Mandžu do l. 1912. Takrat je filozof dr. Sunjatsen ustanovil nacionalno stranko, ki je proglasila republiko. Država se je modernizirala in ljudstvo se je začelo reševati iz suženjstva zemljiških veleposestnikov. Toda začeli so se boji med raznimi generali, upravitelji obširnih pokrajin. Te so pa podpirale evropske velesile vsaka v svojem interesu.

Bratska kri je tekla za koristi tujcev, predvsem Amerike in Rusije. Med prvo in drugo svetovno vojno je prišel z ameriški dolarji do oblasti general Čang-kajšek. Proti njemu je z rusko pomočjo ustanovil svojo nacionalno - komunistično stranko drugi general Mao-tse-tung. Ta je v strašnih borbah zmagal in proglasil l. 1949. Ljudsko republiko Kitajsko. Čang-kajšek se je s svojo nacionalistično vlado moral umakniti na Formozo in sosednje male otoke.

Vojna grozi

Na Kitajskem in na Formozi je isti narod, isti jezik, ista vera. Loči jih samo drugačen političen režim. Za Kitajsko stoji Rusija, za Formozo pa Amerika.

Šest let sta ogromna Kitajska - Goljat in mala Formozo - David živela v miru. Toda šuntali in podpihovali so jih z desne in leve. Letos po zimi je prišlo do izbruha. Mao, gospodar Kine, zahteva, da se Formozo, ki je kitajski otok, pridruži državni-matiči. General Čang se pa upira in pravi, da noče pod komunistično domovino. Spor sta izrabili obe svetovni tekmovalki Rusija in Amerika, ki pridno pihata v ogenj. Zveza narodov je skušala posredovati, a hujajo vsi gluha ušesa. Danes že grmijo ropovi med Formozo in kitajskim obrežjem. Mali brat se bje z velikim. Zadaj pa stoji velesile, ki čakajo, kdaj začne krvavi ples. Račun bo pa plačalo nesrečno ljudstvo.

zdržitvi prejšnjih dveh ločenih občin Ronac in Tarčet, tako da je število prebivalstva za leto 1921 dejansko vsota prebivalcev teh dveh občin. Občina Gorjani je po letu 1921 prenehala obstajati, zato so podatki za leti 1931 in 1936 dejansko le podatki za števno enoto Gorjani, ki je bila tedaj sestaven del občine Rtin. Pri štetju leta 1951 so bili Gorjani zopet samostojna občina.

PREGLEDNICA I.

Občina	Prebivalci Beneške Slovenije s stalnim bivališčem			
	1921	1931	1936	1951
Ahten	4327	4000	3373	3270
Brdo	2923	2596	2288	2228
Dreka	1976	1458	1285	1392
Fojda	5409	4929	4471	4566
Gorjani	2356	1824	1504	1465
Grmek	1780	1621	1543	1737
Podbenedec	4066	3864	2681	3735
Praprotno	2316	2142	2041	2036
Ravenca	3695	3114	2994	3735
Sovodnje	2143	2044	1867	2077
Srednje	1908	1908	1722	1883
St. Lenart	2637	2424	2222	2283
St. Peter Slov.	3544	3039	3077	3088
Tajpana	3597	3401	3023	2841
Tavorjana	3607	3357	3234	3404

45284 41721 38325 39740

Iz preglednice izhaja, da je celotno število prebivalcev v zadnjih petnajstih letih (1936—1951) naraslo za c. a. 1400 duš, a da je manjše od števila prebivalcev l. 1931 in kar za 6500 ali za sedmimo manjše od števila prebivalcev l. 1921. Če pa primerjamo število prebivalcev v omenjenih letih za posamezne občine, vidimo, da v petih občinah (Ahten, Brdo, Gorjani, Praprotno in Tipana) število prebivalstva stalno pada. Pri Ahtnu znaša padec eno četrtnino in pri Gorjanin celo več kot tretjino.

Drugi pet občin (Dreka, Fojda, Podbenedec, Srednje in Svet Lenart) izkazuje sicer pri zadnjem štetju neznaten prirastek nasproti letu 1936. Od leta 1921 do 1936 pa je tudi v teh občinah število prebivalstva stalno padalo, tako da je tudi v teh petih občinah danes manj prebivalcev, kakor jih je bilo leta 1921 in leta 1931. V občini Dreka se je število prebivalstva v tridesetih letih (1921-1951) znižalo za eno tretjino.

Takole predvideva ustava deželno avtonomijo

Člen 5 - Republika, ki je ena in nedeljiva, priznava in daje pobudo za krajevne avtonomije; izvede pri organih, ki so odvisni od države, najširšo upravno decentralizacijo; vskladi principe in metode svoje zakonodaje potrebam avtonomije in decentralizacije.

Čl. 6 - Republika štiti s posebnimi predpisi jezikovne manjšine.

Čl. 75 - Razpiše se ljudski referendum kadar je treba razpravljati o popolni, ali delni ukinitvi nekega zakona ali odloka, ki ima veljavnost zakona, kadar to zahtevajo 50.000 volivcev ali pa deželni sveti.

Čl. 116 - Siciliji, Sardiniji, Trentinu, Zgornjem Poadižju, Furlaniji-Juljski Krajini in dolini Aoste se priznavajo posebne oblike in pogoji avtonomije, po posebnih statutih uveljavljenih z ustavnimi zakoni.

Čl. 129 - Pokrajine in občine so tudi enote državne in deželne decentralizacije.

Pokrajinske enote so lahko razdeljene v okraje, ki se lahko še nadalje cepijo v izključno upravne namene.

Čl. 132 - Z ustavnim zakonom in po zaščitni zvezi deželnih svetov, se lahko odredi združitve obstoječih dežel in ustanovitev nove dežele, ki ne sme imeti manj od 1 milijona prebivalcev, kadar to zahteva toliko občinskih svetov, da predstavljajo vsaj eno tretjino prizadetega prebivalstva, in tak predlog odobri z referendumom.

V ostalih petih občinah (Grmek, Ravenca, Sovodnje, Speter Slovenec in Tavorjana) je videti manjši prirastek ne samo nasproti l. 1936, temveč tudi nasproti l. 1931. Vse te občine (razen Speter Slovenec) izkazujejo manjše število prebivalcev l. 1936 kakor l. 1931. Pri nobeni izmed vseh petnajstih občin pa ni število prebivalcev bilo l. 1951 večje, kakor je bilo pred tridesetimi leti.

Kljub omenjenim manjšim spremembam na bolje v nekaterih občinah v zadnjih petnajstih letih, kaže število prebivalstva tendenco navzdol.

Iz doslej objavljenih uradnih podatkov pa žal ne moremo sklepati, kaj je vzrok te stagnacije ali tega nazadovanja prebivalstva.

Razen Beneške Slovenije spada pod Videmsko pokrajino še Kanalska dolina. Tam obstajata sedaj dve samostojni občini: občina Trbiž, kateri so priključili Belo Peč in dele občin Rateče in Podkloster, ki so pripadali Italiji, ter občina Naborjet-Ovčja vas, ki je nastala po združitvi občin Naborjet in Ukve. Prejšnja občina Pontabelj je od leta 1924, a občina Lipalja ves od l. 1928 sestavni del občine Ponteba. V preglednici so podatki preračunjeni na sedanji obseg občin. Za Lipalja ves in Pontabelj pa smo upoštevali le prebivalstvo teh dveh nekdanjih občin in ne celotne občine Ponteba. Ker pa se sedaj objavljene podatki nanašajo le na celotne občine, smo prebivalstvo Pontablja in Lipalje vesi samo cenili sorazmerno s podatki za leto 1936.

PREGLEDNICA II.

Občina	Prebivalci Kanalske doline s stalnim bivališčem			
	1921	1931	1936	1951
Naborjet-Ovčja ves	1527	1580	1597	1512
Lipalja ves - Pontabelj (obč. Ponteba)	1029	1088	1066	1131
Trbiž	5863	6724	6253	6438

8419 9392 8916 9081

Iz preglednice izhaja, da je število prebivalstva Kanalske doline dokaj stabilno, za tem pa se vendar skrivajo burne spremembe, ki so bistveno pridrugačile tudi etniško strukturo prebivalstva. Toda o tem nam ne povejo prav nič uradni podatki. L.C.

Cesta na Kolovrat pride pod Italijo?

Zadnje čase se po vseh časopisih veliko čita o sestankih mešanih italijansko-jugoslovanskih komisij, ki rešujejo sporna vprašanja med obema državama. Tako smo pred tedni čitali, da sta se pričeli ponovno sestajati razmejitveni komisiji, ki naj dokončno določita državno mejo med obema državama.

Prebivalstvo Beneške Slovenije prav dobro ve, da sta se komisiji pričeli sestajati že takoj po izvajanju mirovne pogodbe, ki daje mešani komisiji pravico, da premakne mejo največ za 500 metrov na eno ali drugo stran, da bi se s tem ugodilo eni ali drugi strani, ki imata malenkostne ozemeljske zahteve, da se na primer združijo polja enega gospodarja, da se premakne meja zaradi kake poti in podobno.

Tako postavlja naša delegacija zahtevo, naj bi se ji v skladu s prej omenjenimi možnostmi prepustilo del ozemlja v Benečiji, ki je sedaj v Jugoslaviji, ker je na tistem ozemlju cesta na Kolovrat. Za našo potrebo bi bila cesta velikega pomena in zato menimo, da morajo predstavniki naše komisije ta popravek v našo korist doseči od jugoslovanske delegacije.

V zvezi s sedanjimi zasedanji za mejne popravke naj pripomnimo, da naše interese zagovarjata dve komisiji, in sicer ena pod vodstvom opolnomočenega ministra Omera Formentinija, ki se pogaja za razmejitev med tromejo z Avstrijo in bivšo tromejo s Tržaškim ozemljem, druga pa pod vodstvom polkovnika Gianfilippo Cangiinija, ki urejuje mejo med bivšo tromejo s Tržaškim ozemljem in Zalivom Sv. Jerneja pri miljskih hribih. Jugoslavija ima samo eno komisijo za razmejitve vse kopne državne meje pod vodstvom Riharda Kneza.

Morda bi bilo vseeno, ali naj ima ena država po eno ali dve komisiji za razmejitve, če ne bi to komplciralo vprašanja

in otežkočalo rešitve. Ker je sedaj čas vsestranskih pogajanj in odstranjevanja spornih vprašanj bi bilo morda prav, če pride ta duh tudi v razmejitveno komisijo, ki v presledkih že sedem let zaseda, pa še ni mogla vprašanja urediti, čeprav so se med tem časom uredila druga bolj sporna vprašanja.

Italijansko - jugoslovanska zbornica v Milanu

V Milanu je bila dokončno ustanovljena italijansko-jugoslovanska trgovinska zbornica, ki ima namen pospeševati gospodarsko sodelovanje med obema državama. Pobudo za ustanovitev zbornice so dali predstavniki velikih italijanskih industrijskih in trgovinskih podjetij, kakor so Pirelli, Innocenti, Dalmine, Necchi, Salmes, Združene jadranske ladjedelnice (CRDA), Franco Tosi itd. Dan po ustanovitvi zbornice je bil na jugoslovanskem konzulatu v Milanu sestanek, katerega so se udeležili predstavniki italijanskega in jugoslovanskega gospodarstva in vlad. Z jugoslovanske strani so prisostvovali sestanku veleposlanik dr. Pavlič, načelnik jugoslovanske delegacije, ki vodi trgovinska pogajanja v Rimu; dr. Martnovič, trgovinski ataše pri jugoslovanskem poslanstvu v Rimu; glavni tajnik Jugoslovanske trgovinske zbornice inž. Morič, jugoslovanski generalni konzul v Milanu dr. Udovički in konzul dr. Santrič. Z italijanske strani so bili poleg predsednika milanske trgovinske zbornice predstavniki podjetij Innocenti, Necchi, Montecatini, in raznih bank ter industrijskih in trgovinskih podjetij. Predstavniki jugoslovanskega gospodarstva so izrazili svoje zadovoljstvo, da je prišlo do ustanovitve mešane zbornice, ki bo pospeševala medsebojno izmenjavo.

SREDNJE

UMRU JE NA JUŠKI ZEMLJI

Pred dnevi nam je paršla žalostna novica, da je umru u špitalu u Charleroi (Belgija) naš rojak Gerbac Jožef, doma iz Dugega. Renki Jožef je živu s svojo družino u Belgiji. Djelu je ku minator u mini, čeglih je imu njega meštjer, znū je strojit ure. No malo djelo u mini, no malo prehlad, ki ga je ušafu večkrat, sta spodkopala njega šibkuo zdravje. Je biu bolan že cjelo ljeto. Brat an sestra sta se troštala, de morebit u špitalu u Charleroi mu boju mogli pomagat. A use zdravjenje nu ni nič pomagalo; umru je u ta narljuejših ljetih, star komaj 38 ljet. Pogreb je biu u Velaine-sur Sambre. Puno parjateljū an ta domačih znancau je šio za pogrebom. Družini izrekamo naše sozalje!

PODBONESEC

JAVNA DJELA

Culi smo pravit, de boju začel u kratkem djelat cjesto, ki bo vezala vas Domenis-Brokljano an Ronac. Na tej cjesti bo djelalo 40 djelucu 3040 djelaunih dni, stroški za gradnjo pa boju znašal 2 milijona an 941.200 lir, ki jih bo krila država. Naši ljudje komaj čakajo, de boju začeli z djelom, de se boju takuó zaslužili kruh an de bo končno buojs za živjet, ker ne bo trjeba več prenašati brjeman na hrbtu.

ZLATA OJCETA

Par družini »Gora« u Ruoncu so imjel zlata ojceta. Oštjer Birtič Angel an njegova ženā Tonina sta obhajala 50 ljetnico njih poroke. Za parložnost so paršli damū usi sinuovi, hčere an nevuódi, ki so po svjete. Biu so par maši, ki jo ej mašavu njih sin g. Valentin Birtič, dreški famoštār, ki u imenu sinou an hčera se je zahualu staršem za skarb, ki so jo imjel za jih uzredit. Oba starša sta bia posebno vesjela, ker sta čula po tuku ljetih u njih cjevki takuó ljepe besjede u svojem jeziku.

Zakoncama Birtič želimo tudi mi, de bi u skupnem življenju preživjela še dosti veseljih an zdravih dni an de bi praznovala tudi diamantne ojceta.

BRDO

AUTOBUSI NO ČE UOZITI TU TER IZ VIDMA

Zvjedali smo, k' ljetos no će odpraviti tramvaj, k' od Cente u peje tu Uidan. Na puošt tramvaja nu će uóziti usako uro autobus. Zdi se, k' autobusi, k' no boju uózili tu Cento no će usake dvje uri uóziti fin do Tera. Za tole rječ no že študjuajo. Dita, k' na bo autobusno linijo preuzela, ne žer nardila domando za mjeti to koncesjon an zdi se, k' so ta na dan dobar punt. Če to bo paršló do tea, za judi bardskega kumuna to će beti zarjes na velika komodat. Usake dvje uri čemo mjeti naš kolegant narauno z Uidnom. Takovjš na će se naša dolina ekonomsko parpomati, zak' od Uidna an od Cente no će hoditi judje na izlete an dati komerčjo našim vasem, k' zavoj pomankanja autobusnih vez so škuazej nepoznane.

Kumun u bi muoru prokurati daržati cjesto regulane, posebno na bi muorla beti regulana cjestā, k' na peje tu Muzac an Tanamej. Za »vilegiaturo« teli krajji so najmljeuši tu naši dolini.

Se no druo to bi ne muorlo uzabiti: Zaušarske jame. Za te jame to bi muorlo narditi no mar propagande an je storiti poznati Farjulu. Kaj judi to bi tjelo hoditi je ledat, če no bi vjedali kaj so ljepe an interesantne te jame. Mi bi djali, k' kumun u loži kake tabele ta na križišču dole u Kuelaitu blizu Cente an tu

SOVODNJE

Ljudje iz Mašer protestirajo

Kakor je usjem znano, je vas Mašera brez kolovozne cjesto. Je že dosti ljet, de tisti ubogi ljudje čakajo, de bi daržava dala kajšen fond za nardit cjesto, an ni mar so bie samo obeče. Ne smijemo pa rečt, de so obeče ostale samo obeče, ni dougo od tega, de so gospodom u Rimu paršle pod roke tud prošnje, ki jih je naredu naš kamun za dobit fond za nardit cjesto an dal so ljepo usoto denarja.

Zavoj tega je pa paršlo u kamunu do velikih težau. Nekaterji upiluni člani kamunškega konsejā, bi tjel ponucat denar, ki je biu nakazan za nardit cjesto Mašera-Jeronišče, za nardit cjesto, ki bi vezala Mašero s Ceplatiščem. Ljudje iz Mašer pravijo (mi ne vjemo kulku je u tjem resnice), de čejó nekaterji, de bi se nardila cjestā u Ceplatiščem zavoj tega, de bi Mašerčani bi parmuorani hodit u Ceplatišče an tisti vasi dali več komerčja.

Ljudje iz Mašer so sevjeda prout temu

Uidne. Judje, k' no boju hodili po tjech cjestah no bi tjeli vidati an priti ledat naše kraje.

SV. LENART SLOVENOV

SMRTI AN POROKE U PRETEKLEM LJETU

Lansko ljeto so umrli u našem kamunu teli ljudje: Marija Komensić poročena Digrazia, stara 89 ljet, doma iz Gorenje Mjerse; Antonija Kjabaj, poročena Obid, stara 70 ljet, doma iz Hrastovja; Antonija Karlič, stara 76 ljet, doma iz Hlaste; Tomazetač Benvenuta, poročena Urbančić, stara 68 ljet, doma iz Čemurja; Angel Bledič, star 73 ljet, doma iz Utane; Anton Bledič »Blaža«, star 90 ljet, doma iz Utane.

Poročili so se lansko ljeto pa teli: Olga

Leonardi iz Skrutovega an Giovanni Balsidella iz Gorenje Mjerse; Terliker Milena iz Sv. Lenarta an Valter Vidoni-Del Mestre iz Buttrio na Laškem; Evgen Kamunjar iz Hlaste an Anita Sphenja iz Podbonesca; Mario Dornjak iz Jagnjeda an Ana Kjuk iz Utane; Angel Markolin iz Dolenjeja Barnasa an Bledič Auguštin iz Utane; Gvido Kručil iz Zamira an Ada Melisa iz Tarčeta.

ZRTEV PROMETNE NESREČE

Pretekli tjedan je postū žrtev hude prometne nesreče naš vaščan Emil Bledič, podkomandant automobilskega oddelka na aerodromu u Campofornidu. Mož je umru u videmskem špitalu, pokopali so ga na domačem pokopališču. Pogreba se je udeležilo dosti domačinu an predstavnik civilnih an vojaških oblasti.

TAVORJANA

Mažerolčani se partožujejo

Takuó nam pišejo iz Mažerol:

Večkrat beremo na »Matajurju«, de ta ali ta druga vas piše o svojih potrebah, zatuó se donás tudi mi oglašamo an čemo povjedat naše težave. Donás se svjet pousođ modernizira, use gre okulo z velikim hitrostjo, samo mi Mažerolčani muoramo hoditi iz kraja u kraj počasi ku puž. Naša vas nima nobedne prometne zveze z raunino ali s Tavorjano, kamor spadamo. Človek, ki bi tuo ití u Tavorjano an potlé naprej, izgubi zlo dosti časa za pot. Srečen tisti, ki ima bicikloto, a kaduór je njema an ta stari ljudje, muorajo hoditi.

Mi mislimo, de je naša vas zados ve lika, de ima zados ljudi, de bi se mogla postaviti autobusna linija. Višno je kje kajšio autobusno podjetje, ki bi preuzelo almanj parkrat na tjedan tole vožnjo. Za organizirat tisto rječ bi muoru sevjede uzet iniciativu naš kamunski konsej an še prú posebno naši domači možje, ki našo vas zastopajo u konseju.

IZ KAMUNSKJE SEJE

Na zadnjim izrednem zasedanju našega kamunškega konsejā se je med drugim razpravljalo an sklenilo tuole: imenovali so kontrolno finančno komisijo za ljeto 1954, kamunsko komisijo za disciplino targovine an kamunsko babico (levatrice). Potlé so določil denar za pomuó otroškim vrteem an sklenil dat tojanski fari zemljišče, ki je last kamuna. Aproval so tudi pravilnik (norme) za kamunski vodovod an nakup kontarjora za vodovod. Sklenil so tudi, de se bo kupilo zemljišče za nardit nove šuole u Tavorjani. Nazadnje so soglasno sprejel proračun, tuó je »bilancio preventivo« za ljeto 1955. Predvidenih je rednih dejanskih dohodkov (entrate effettive ordinarie) 13.947.853 lir, izrednih dohodkov (entrate straordinarie) 4.246.807 lir, denarni obtok (movimento di capitali) 8.443.121 lir; rednih dejanskih izdatkov (spese effettive ordinarie) 17.452.175 lir, izrednih obveznih izdatkov (spese straordinarie obbligatorie) 8.793.421 lir, denarni obtok (movimento di capitali) 392.485 lir. Med izredne izdatke (spese straordinarie) so štjeta tudi kamunška djela, ki znašajo 6.250.000 lir.

Dne 30. ženarja se je varšiu svečan sprejem novega famoštara Ugo Madottija. Slaunostni cerimoniji so prisostvovali predstavniki kamunskih, provincialnih an cjevkenih oblasti.

ZA UREDIT VODE, KI PRESTOPAJO BRJEGOVE

Dne 3. februarja je biu naš šindik poklican u Videm na »Camera del Commercio«, kjer je bla 'dna riunjon usjev predstavnika hidrauličnih konzorcijev (Consorzi Idraulici) an 23 šindiku iz gričevitega predela od Spilimberga do Cedada. Na tej riunjoni so razpravjali, de je potrebno uredit vode, ki par večjem dažu prestopajo brjegove an poplavlja puoja. Naš šindik je povjedu, de u Tavorjanskem kamunu je nujno potrebno vode uredit an de se ne muore več čakati. Lansko ljeto je bluó zavoj tega uničenega 'dno tretjino pardjelka. Oblasti so obečale, de boju že ljetoš poskarbjele za nardit napise ob nagobarnih vodah. Troštamo se, de use tuó ne bo ostalo samo par besjedah an de boju začel zarjes djelat na pomlad.

Neumen sram in strah

Pred par tedni sem potoval po naši Beneški Sloveniji. Opravki so me zanesli tja pod Matajur in še tja u dolino Tera. Tod živijo in trijo naši bratje že dolga stoletja. Slovenska govornica je razširjena že od 6. stoletja dalje, kakor pričā slavni čedajski zgodovinar Pavel Djakon.

Zato bi človek mislil, da se po vaseh Beneške Slovenije sliši iz slovenskih ust samo domača govornica. Pa ni popolnoma tako. Zalibog da ne! Krivi smo pa sami! Da, tako je. Naj povem, kaj se mi je ob tem popotovanju pripetilo: nekje v neki vasi stopim v gostilno na okrepčilo. Že skozi okno slišim lepo, domačo besedo vaščanov, ki so po maši prisideli na pomenek. Toda komaj vstopim, že vsi ob pogledu na bolj po mestno oblečenega tujca — umolknejo. Čez hip pa prisotni vaščani nadaljujejo pretrgani razgovor. To pot pa ne več po domače, ampak v drugem jeziku. Zdelo se mi je, da se sramujejo pred tujim človekom domače materne besede. Pa čemu? Saj vam vsi učenijski jezikoslovci znajo povedati, da so vsi jeziki enako plemeniti, tudi če je njih slovnica drugačna. Nikjer ni zapisano, da so eni jeziki bolj gosposki in drugi bolj kmetski! Čemu vas je torej tako po neumnem sram govoriti lepi domači slovenski jezik? Sem sredi gostilniške sobe prekinil možake in fantje. Pa je pristopil možanec in potrdil: »Saj nas je res lahko sram, da smo tako neumni!«

Pa se je spet pripetilo, da sem v družbi mladih domačinov, fantov koráčil po glavni cesti tam za Senpetrom Slovenov. Domačini so marsikaj zanimivega pripovedovali o razmerah pri njih. Seveda se je razgovor razpletal u maternem našem jeziku. Sredi pogovora srečamo za ovinikom dva orožnika, ki sta šla po svoji službi. Nenadoma moji znanci obmolknejo in si ne upajo več nadaljevati besede u maternem jeziku. Povprašam jih, kako pa to, da si ne upajo pred predstavniki demokratične oblasti govoriti kot jih je mati učila. Pa slišim take odgovore, da

sem moral povedati: »Vi ste se ustrašili pred oblastjo govoriti po slovensko! Saj to je vendar neumen strah.« Moji znanci so se začeli izgovarjati, da če govore slovenski, da je slabo za službo, da pridejo sitnosti, celo da jim rečejo titini in podobno.

Torej tako je, da je včasih koga sram, drugega strah in sredi pogovora pogoltno slovensko domačo besedo. Takim našim prijateljem je treba glasno povedati, da imamo po državni in po božji postavi sveto pravico do maternega jezika. In še več, da jo moramo imeti ne samo za domačim ognjiščem, ampak tudi v vsej javnosti. Če nas bo nas samih sram in strah po naše govoriti se nam bodo drugi ne samo smejali, še zaničevali nas bodo in nam pravico odrekli. Sram in strah naj bo vsakogar pljuvati na grobove svojih mater in očetov ko tajijo svojo govornico in izdajajo božjo postavu. Ta pravi skozi usta velikega svetnika sv. Cirila: »Ne pada li dež od Boga na vse enako? Ali se ne sramujete, samo tri jezike določati, a vsem drugim narodom in plemenom vlevate, naj bodo slepi in gluhi?«

Učite se torej iz božje postave, da dosežete človeško pravico!

Izlet v Ljubljano

U.T.A.T. - Udine - Via Mercatovecchio, 1 - telef. 63-77 priredi dne 27. in 28. februarja izlet u Ljubljano s kolektivnim potnim listom. Vpisovanje bo trajalo do 20. februarja.

RADIO

SLOVENSKE ODDAJE: Radio Slovenija: 327,1 m; 202,1 m; 212,4 m; poročila: ob 5.00; 6.00; 7.00; 15.00; 17.00 in 22.00. ODDAJA ZA BENEŠKE SLOVENCE vsako nedeljo ob 11. uri.

Radio Koper: 250,5 m. ali 1178 kc. Slovenska poročila: 6.30; 7.45; 13.30; 14.30; 19.30 in 20.30.

DREKA

CJESTA ZAVRT - HLODIČ

Ministrstvo za javna dela (Ministero Lavori Pubblici) bo u kratkem odprlo u našem kamune »Cantiere scuola di lavoro e rimboschimento«. Djelali boju cjesto, ki bo vezala Zavrt s cjesto, ki peje u Hlodič. Par tjem djelu bo djelalo 25 djelucu 1900 delaunih dni. Za gradnjo te cjesto je blo določenih 1.663.740 lir.

TIPANA

Velika škoda zavoj honja tu Viskorši

U Viskorši ne pohorjela Blasuttu Bepu — Paskut po domače — hiša, hljeu an toblat. Sobeto k' so judje zahledali hónj, ki e se začeu širiti u toblada, so začeli zuoniti zuone an usa vas ne parhitjela sobeto na kraj nesreče. S sabo so parnesli kambače za vodo an začeli uásnuati. Kljub velikemu trudu judi, honjā njeso morli zadušiti, zak' ne zmančala voda. Sredi vasi to je koj 'dna fontana, a ta na daje tikaj malo vode, k' to nje bo pošibil z njo hitro napuniti kambače za uásnuati hónj. Za salvati Blasuttovo hišo so judje odperli vašče od gnojnice an uásnuati hónj z gnojnicu. Use tuó pa to nje dosti pomahalo, rešili so koj blaho, močil an nekaj impreštarije. Blasuto je utarpel 1.500.000 lir škode an o nje bi asikuran. Hón e snjetu tu toblade Blasuttu trljjetni otrok, k' e se tam matejou s fulminanti.

Ob tej okažjoni so Viskoršeni pokazali zarezje hualo urjedno solidarnost napram svojemu paezanu, k' e bi tekaj huda kolpit. Potem, k' ne usa vas pomahala uásnjevat, so mu paezanji u treh dnešpek pokrili hišo anu hljeu. Muradorji so mjer djelali, drugi so šli u host an parneli trave anu trauline an itako indavant, u treh dneš e móu Blasutto spek pokrito požgano hišo. Kar te bo djelo nareto so ložli uón na kolm fraščo an nardili »likofe«.

Rjes to je, kar o pravi proverbjo: »Tu unjoni to je muoč«. Blasuto e tóu selakor beti še douho brez strjehe, če bi mu ne pomahali s skupnimi močmi paezanji.

Še dno bi tjeli povjedati. Par nas so hiše skuazej souse natanasane to par tej. Perikul honjā o je simpri an zatuó ve se močno marvejamo, k' sumun o nje maj pensou lošti horé »pompe antiincendio«. Tu Teru, kjer hiše no ne stojijo tekaj natanasane, so že tuó nardili. Dnako to bi se muorlo narditi še par nas, saj kumunu to ne bo tuó tekaj koštalo. To se kapi, k' to bi se muorlo potem zbrati še judi, k' no bodita naučeni kako to se pompe

doperā an kako to se uásnuje. To je nam znano, k' kumun o plačua 200.000 lir na ljeto za pompjerje. S tjem souti to bi u nekaj ljetih lahko plačali speže, k' kumun o bi tóu mjeti za narditi tu usaki vasi gasilsko postajo (stazione antincendio).

Besjedo anjelé našim možam, k' no našo vas raprežentuoja ta na konseju.

SV. PETER SLOVENOV

ZVEZA SADJARJEV NEDIŠKE DOLINE

Nediška dolina je za sadjarstvo kot de bi bla zatuó nareta. Višji brjegovi u ozadju varjejo zemljo pred ledenim severnim vjetrom, toplo južno sonce pa izvablja iz narave rodovitne sokove. Narbuj je sadjarstvo razvito okulo Ruonca an temu se je trjeba zahualit renkemu kaplanu an pjesniku Petru Podreki, ki je biu zlo napreden sadjar. On je učiu ta parvi naše ljudi kakuó je trjeba gojit sadje, ljudje ga so poslušali an eekt njegovega neutrudnega djela se pozna še donás u Ruoncu. Ljudem u tej okuolici je skoraj edini vir entrat sadjarstvo. U drugih krajih Nediške doline pa se ne muore guarit o kajšnem naprednem sadjarstvu, o čiščenju kron an obrjezovanju, o škropljenju an uničevanju boljezni, o pravilnem gnojenju an usem, kar se muora nardit za aktualno moderno sadjarstvo. Konsekvencja temu je sevjeda, de se boljezni sadnega drevja nimar buj širijo an je pardjelek usako ljeto slabši an manjši. Do sadā so se kmetski oficijni zlo malo brigali, de bi ljudem povjedali zakā an kakuó se muora runat s sadnim drevjem, de bi dajalo več an buojšega sadja.

Morebit, de bo od sadā naprej kaj buojšega. Ni dougo od tega, de so oblasti dale pobudo za ustanovit poseban komitat za obrambo sadjarstva u Nediški dolini za predsednika tega komitata je biu imenovan čedajski šindik senator Pellizzo. Ustanovili so tudi zvezo sadjarjev Nediške doline. U tisto zvezo je parstopilo več kamunov, ki jih predstavljajo šindiki ali administratorji. Zveza ima svoj sedež u Čedadu, njen predsednik je Olivieri Luigi, podpredsednik pa ruonski famoštār Frankonja Mario.

Use tuó je zlo ljepa an pametna iniciativa, ne vjemo pa kajšen uspeh bo. Predsednik zveze je en kolonel, ki ne vjemo če se zastop na sadjarstvo. Povarh tega nje niti domačin. Buojš je bluó, de bi se na vodstvo zveze sadjarjev postavio domače ljudi, ki se zastopijo na sadjarstvo an ki bi u istem času tudi učil ljudi u domačim jeziku kakuó se djela okuoli sadja takuó kot je djelu renki Peter Podreka.

Obvezno zavarovanje direktnih obdelovalcev zemlje

Kot je že znano našim kmetom, je 'dna lec, ki obvezuje use direktne obdelovalce zemlje, de se zavarujejo. Tisti, ki se boju zavarovali boju imjel pravico do zdravniške pomoči, u ambulanti an u špitalu. Naši kmetje ne smijemo pozabiti, de muorajo že sadā zbrat možje, ki boju u njih kamunu vodil tisto bolniško blagajno. Kandidatna lista za ves kamun ne sme imeti več kot 15 imen, ker bo toliko številu može kamunske komisije. Ker so zavoj administracije u kamunu tiste komisijoni zlo važna stvar, muorajo zlo gledat, de ne bo paršio kadar boju votacijoni od može, ki boju vodil kamunsko bolniško blagajno, paršio do kajšne kamore. Ph nekaterjih kamunih se je zvjedalo, de so se že postavili tajšni ljudje, ki bi tjel de bi paršio u njih roke vodstvo tiste ustanove an so od kmetu izvabili fjerme za delege s katjerimi bi lahko na mjesto njih votali. Kaduór je tajšno delego že podpisu, naj jo nazaj uzame an kadar bo šlo za iti votat komisjon, naj gre sam na kamun an votā za tiste, ki se mu boju zdjel. Ne pozabita tud, de lahko predstavijo kandidatno listo usakih 30 upisanih kmetu.

Ob obletnici smrti

Franceta Prešerna

SLOVENSKA PISANA BESEDA

Koder Sloven hodi slavi slavo svojega največjega poeta vseh časov — Franceta Prešerna. Letos so ta mesec po vseh krajih Slovencev obhajali spomin smrti našega pesnika. Prešeren je bil rojen 3. dec. l. 1800 na Kranjskem, v Vrbi na severnem Gorenjskem. Umrl je 8. februarja 1849 v Kranju na Gorenjskem.

Se bolj kot spomin pesnikove smrti, obhajamo v veliki radosti spomin, da že 125 let zveni Prešernova pesem po vsem slovanskem in deloma tudi tujem svetu. Ta pesem bo večno ostala kot spomenik našega genija. Saj so Prešernove pesmi, ki so prevedene že v veliko tujih jezikov, zrastle iz globin velikega srca in duha. Pesnik je globoko občutil žalost, da ni na svetu tiste idealne lepote kot jo sluti in želi pesnikovo srce. Drugi vir Prešernove pesmi je tzišena ljubezen do dekleta in do nesrečne, teptane domovine. To misel je zajel v »Sonetnem vencu«, ki je najlepša slovenska lirčna pesnitev. Druga večja je »Krst pri Savici«, ki je spomenik mrtvi ljubezni do njegove Julije, a visoka pesem ljubezni do domovine. Nešteto je pa verzov, ki so postali prava ljudska pesem kot »Luna sije«, da se spomnimo le ene. Preprosta, a tem bolj čarobna

je »Nezakonska mati«, ki jo je zložil že proti koncu življenja.

Višek misli o bratstvu med vsemi ljudmi pa je »Zdravljica«, ki zveni preroško:

»Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da koder sonce hodi,
prepír iz svéta bo pregnan!«

Zato Prešeren ni le slovenski, ampak občeloški poet. In če imamo Slovenci le enega Prešerna, bo slovensko ime, kot slava našega poeta, večno živelo!

FRANCE PREŠEREN:

Nezakonska mati

Kaj pa je tebe treba bilo,
dete ljubó, dete lepó,
meni mladi deklici
neporočeni materi? —

Oča so kleli, tepli me,
mati nad mano jokáli se;
moji se mene sramváli so,
tuji za mano kazáli so.

On, ki je sam bil ljubi moj,
on, ki je pravi oča tvoj,
šel je po svetu, bogve kam;
tebe in mene ga je sram!

Kaj pa je tebe treba bilo,
dete ljubó, dete lepó!
Al te je treba bilo al ne,
vendar presérno ljubim te.

Meni nebo ódprto se zdí,
kadar se v tvoje ózrém óči,
kadar prijazno nasmeješ se,
kar sem prestala, pozabljeno je.

On, ki ptíce pod nebóm živi,
naj tí da srečne, veselé dni!
Al te je treba bilo, al ne,
vedno bom srčno ljubila te.

Snube v Beneški Sloveniji

V Beneški Sloveniji je ohranjena tako rekoč najstarejša slovenska ljudska kultura. Na žalost je v zadnjih desetletjih, zlasti po prvi svetovni vojni, tudi tuka' moderni duh začel omalovaževati stare navade in jih opuščati. Vendar si še moremo ustvariti sliko, kakšno je bilo ljudsko življenje v naši deželi v davni in še noter v današnji vek, bodisi med letom bodisi ob ženitvi.

Mladina se je seznanjala in sklejala prijateljstvo, tajno ali javno, pri skupnem vaškem delu, zlasti na preji, pri »kozlanju« (ličkanju) sirka, pa tudi na romanih in sejnih. Sejem je bil in je še pravi narodni praznik. V starih časih so ob sejnih imeli popoldne tudi svoj narodni ples, tako imenovano »slavjankó«, ki so jo prišli gledat tudi Furlani.

Pri nas je še danes navada, da hodijo »puobic« ali »sinic«, kot jim pravijo v zadnji Beneški Sloveniji, ob sredah in sobotah zvečer »čecam« ali »hčeram« pet. »Čecé« so ponosno na svoje »te mlade« in vesele zlasti njihovega slovenskega petja. Morda je malokje po slovenskem bilo toliko izredno lepih fantovskih in dekliških pesmi, kot jih je bilo in je še pri nas. Nekatero stare ženice jih še danes pomnijo in znajo. Najbolj znana pesem po hribih je tista: »Oženi se, jubca moja!«

V zapadnem predelu naše dežele je navada, da hodijo fantje vasovat k dekletom tako, da prisedejo k hišnemu ognjišču, k ognju, ki gori v kuhinji na prostem. Če deklica dovoli, da fant prisede, je to dobro znamenje, če pa vpričo njega ogenj razmeče, pa ni nobenega upa za fanta. Zaradi svojevrstne govornice terških Slovencev in nazorne slike o taki fantovski snubitvi, priobčimo razgovor med terskimi dekletci:

Paska: »A kuó ti dješ, ti Pacija: mán poročiti Mateja ali 'á pustiti?«

Pacija: »Pusti 'á! To ne boš mjela srenče z njim. O plete za družimi. O má 'dan lek árd za piti. To é »kuó si já?« S tjem braurinom čes mjeti maso križa.

Lucija: »Po ja! Dan sin ko hodi oku popouoči zbuduát áno hčer, o ne pravi dosti doré. Ja za muoj kont to parvo nuóc, ko o b' paršou me ledat, be tjela razparáti oenj ta na oenjšču ta pred njim anu ko ne pridi več. Snuojkje ja si se skrivala Uidjotu za ko me ne obrenči tou kiši. Onumlé zjutra si obrjetla den ljep čok ta pred uratah. U é čaku on, ke 'á tou kišo nesí. Ja paj si 'á skongolala. On é kapéu! Dave é mi džau, ke se mu stóriá no ardo figuro. Ma san stúrna ke o me ne pridé motit več!«

Anuta: »Ja paj, u sabotu večar sán nardíla 'no ljeušo. Ta žaba od ta 'á. Piri-

nica é me paršou dražit pozno, kar san gujala ta za oenjščam. O é uljezu anu sednu ta na mizo ta mené. »Ne, Pjeri — san djala — ja njesan zate.« Ma ké o é kopan obarniti léa ucona? Ne me skočila oré ta huda anu san mu razparála uós oenj pred njim. Somó reštali tu to mi. On é reštu tán salam. Zatuó é koj ustanu anu tího šou!«

Pacija: »Ti dješ ti: razparáti oenj! ma če to ne more?«

Anuta: »Tuo muóre, če máš uójo se liberat' od tjech jalotu.«

Pacija: »Ja kle'dan dan san peklá paáčo za íti u pardon u Umin, kar so mi kapitali tarje oré po uratah. »Sejžuš Marija,« san djala. — »A mán razparáti ali mán pustiti?« Dvjem san imjela razparáti, ma dnemú né. Za ne djelatí arde figure, san pustíla dvje ure paáčo tu onju. Kar so ši, san pomerkala mó paáčo, k' ne bá usá zažgana, téj uóguje. »Če san bá razparála za salvati paáčo, so tjeli jetí usi tarje anu já san tjela nardíti slabo figuro še memú te mlademu.«

Koledar je važna stvar

Koledar je bil in je še danes za vsakega človeka prav važna stvar. Prvi doslej znani koledar so odkrili v starem Egiptu, ki je štel dneve, mesece in leta že nekako tri tisoč let pred našim štetjem. Njihovo sončno leto je trajalo 365 dni. Stari Rimljani so imeli leto razdeljeno na deset mesecev, pozneje pa so uvedli dvanajst neenakih luninih mesecev s 365 dnevi. Koledar so popravljali večkrat, ker se je pokazala potreba. Leto traja namreč natančno 365 dni, 5 ur, 48 minut in 46 sekund. V teku stoletij so seveda nastajale različne. Važna je bila odločitev Julija Cezarja leta 46 pred našim štetjem. Vpeljal je sončno leto 365 dni, vsako četrto leto pa prestopno. Več kot 16 stoletij

še je človeštvo ravnalo po julijanskem koledarju. Spet so nastale razlike. Papež Gregor XIII. je koledar l. 1582 preosnoval in po njem se danes ravna večina narodov.

V državah, kjer je vladalo pravoslavlje, so gregorijanski koledar uradno prevzeli šele leta 1923. Pravoslavna cerkev se deloma ravna še po julijanskem koledarju. Julijanski koledar je zaostal za gregorijanskim doslej za 13 dni. Tudi židje in mohamedanci imajo svoj posebni koledar. Ze dalje časa se svet peča z mislijo na ponovno reformo koledarja. Uvedlo naj bi se leto s trinajstimi enakimi meseci in nekaterimi stalnimi prazniki. Tak koledar bi baže boljje ustrezal rastočim gospodarskim potrebam sveta.

— je bil pri nas vsekakor prvi, ki si je resno prizadeval, da bi se razcvetela naša meščanska kultura.

S svojo izobrazbo je daleč presegal tedanje slovensko povprečje in zato je lahko pritegnil nadarjenega, poštenega slovenskega izobraženca Tomaža Linhart, ki je s svojimi nemškimi pesmicami že zaplul v nemški kulturni krog. Iskreni »Freigeist« Linhart je želel biti odkritosrčen do samega sebe v taki meri, da je že skoraj razprodano zbirko lastnih, nemških pesmic pokupil in zažgal — da bi se iznebil dokaza lastne zmotne. Nato se je z najsvobodnejšim prevodom iz nemščine in francoščine — dveh igric — preizkusil v domači književnosti tako temeljito in iskreno, da ga lahko mirno

VALENTIN VODNIK

duše imenujemo očeta slovenske dramatike. Zato je lahko napočil dan, ko je v Ljubljani sicer v domačem krogu, nastopil »Ta veselí dan« in se je ženil Matiček.

Linhartova priredba je popolnoma uspeła, tako zelo, da so jo lahko javno igrali šele po letu 1848, ko je zapihalo nekoliko več svobodnih vetrov.

Zois nam je vzgojil tudi prvega pesnika v »zadovoljnem Kranjcu« Valentinu Vodniku. Šele v Zoisovem krogu se je pesnik, ki je pred tem sodeloval v almanahu Pisanice, popolnoma razživel. Z Vodnikom smo Slovenci dobili še prvega casnikarja: urednika Ljubljanskih novic. Ob Napoleonovem prihodu je Vodnik zapel navdušen slavospev Iliriji oživljeni. Ta prenavdušenost mu je vsekakor škodovala na stara leta, ko so se vrnili Avstrijci.

Skoraj istočasno je oral na strmih njivah nad Vrbskim jezerom svoje rajme iz zemlje kmečki pesnik Andrej Šuster-Drabosnjak. Bilo je v tem kmetu toliko umetnika, da je postal še igralec. Spomin na pasionske igre na Kostanjah pa se je ohranil do današnjih dni.

Tako se nam lahko zazdi naša književnost skoraj kakor reka ponikalnica. Privrela je kakor zdrav vrelec izpod dobrih kmečkih Trubarjevih rok. Takoj zatem so knjige, ki so jih v Ljubljano preko meje morali tihotapiti v sodih — zažgali. Velik kres je zagorel v sredi mesta.

Nato nismo za dolgo dobo skoraj mogli najti izvirek, ko pa smo ga znova ugledali, se je razlil bolj v širino, ponekod pa smo lahko naleteli, da se je voda že nabirala v prve tolmune — v globine.

Grivarjevi otroci

Lovre je bil že visoko v bregu, tik pred kočjo. Na košu je imel privezано veliko pisano pernico. Za njim je stopala Liza s culo v roki. Mretka jo je opazovala z radovednim, plašnim pogledom. Prav kot Tinčetu, se je tudi nji zdela grda in huda. Ob nji je stopicala suhljata deklica bledega, pegastega obraza. V rokah je nosila zamazano punčko.

Lovre je odnesel koš v izbo; nova teta pa se je upehana sesedla na tnaló. »Pa smo tu!« je rekla in se oddahníla. »Ali sta sama?« je vprašala otroka.

»Da,« je odgovoril Lovre. Lovre se je zopet prikazal iz kočje. Z rdečo ruto si je brisal poten obraz. Nato je sedel na klop, si natlačil pipo in si jo je prižgal. Vedel se je kot gospodar. Zefka je stala ob materi in pestovala punčko. Zvedavo je opazovala Tinčeta in Mretko. Ta je steklo v izbo in prinesla

svojo punčko. Le naj Zefka vidi, da jo ima tudi ona!

Deklica je pristopila, ji vzela punčko in si jo ogledala. Potem ji je ni vrníla. Dala ji je svojo, ki je bila grša.

Mretka jo je spustila na tla in pograbilá svojo.

»Ta je moja!«

»Kaj pa je?« se je oglašila Liza. »Le pokaži ji punčko, saj ti je ne bo snedla.«

»Vzeti jo je hotela,« je rekel Tinče. »Saj ni res!« je rekla Liza strogo. »To ste otroci! Kako ti je že ime?« je vprašala Mretko.

»Mretka,« je povedal Tinče, ker je sestra molčala.

»Mretka? Kje pa je še eden?« se je ženska ozrla. »Ali ni še eden?«

»Blaže.«

»Kje je?«

»Teta ga je odnesla.«

»Teta? Kam?«

»K stricu Jakobu.«

Liza je pogledala moža.

»Ali si slišal, Lovre?«

»Ga bo že prinesla nazaj,« je rekel mož trdo. »Še rada ga bo prinesla.«

Liza je z žefko odšla v vežo. Lovre pa je pogledal za kočjo, kjer je stal kozjak.

Tinče in Mretka sta se tího spogledala. Iz tesnobe jima je vzdihnílo v prséh.

Lovre se je vrnílo.

»Kje pa je koza?« je vprašal Tinčeta.

»Pase se.«

»Sama? Kje?«

»Za gríčem. Saj se večkrat sama pase.«

»Zakaj pa nisi pri nji?« je zarenčal Lovre. »Da se ti izgubi! Kar brž! Ko se zvečeri, jo priženi domov!«

Tinče ni bil vajen, da bi kdo renčal nad njim. Najrajši bi se bil na mestu uprl. Pa se je zbal, se molče pomuznil mimo Lovreta in odhlačal po stezi.

Mretka došleca za nič ni marala, a je bila preplaha, da bi se kdaj uprla. Kar bi ji rekli ali storili, vse bi požrla. Tinče pa ni bil tak. Ako bi bil prijazen z njim, bi morda pozabil celo na Tono. Tako pa se jim bo upiral in jim nagažal, kjer bo mogel. V enem pa sta bila z Mretko istih misli: Lize ne bosta klicala za teto.

Tinče je našel kozo, ki se je mirno pasla za gríčem. Zagledala ga je in zamekotala. Deček je stopil k nji in jo popraskal za rogoví. Žival ga je objestno trkníla v trebuh, nato se je pasla dalje.

Pastirček je sedel na stezo. Pobrál je šibo in z njo tepel mládo travo. Tako maček maha z repom, kadar je jezen. Tudi Tinče ni bil najboljše volje. Lovro ga je bil užalil inn tega še ni pozabil. Izpod čela se je oziral v nasprotni breg. Rad bi bil zagledal Tono, ki nese Blaže in v kočjo. Ni ju bilo. Morda sta bila že izgíníla v gozdu Črnega brega. Z vsem srceem je zahrepenel za njima.

Preko pobočja je legla senca. Sonce je sijalo le še v vrhu Osojnice. Pas svetlobe se je pomikal više in više. Slednjíc je ugasnil. Oblake na nebu je oblíla ognjena barva. Postáli so vijoličasti. V grapo je legel mrak in lezel po bregu.

Tinče se je bil tako zamislil, da je pozabil na kozo. Nič več ni hrepenel za Tono in za Blažetom. Po glavi mu je šlo vse nekaj drugega.

Oče je imel žepno uro. Bila je stara, take vrste, ki se navíja s ključkom. Visela je na dolgi, srebrni verižici. Kadar je bil oče doma, je visela na steni. Tinče se ni

nobene stvari tako želel kot ure. In se mu nobena reč na svetu ni zdela tako čudovita. Pa se je ni smel dotakniti. Zdjaj je oče umrl, ura pa je obvisela na steni. Cigava bo? Obšla ga je neka misel in ga navdala s skrbjo.

Planil je kvišku, na vse pretege se mu je mudilo domov.

»Keze, keze, pojdiva!«

Dvihal je šibo, koza je poskakovala pred njim.

Mretka ga je pričakovala za vogalom kočje.

»Zefka je jedla cvrček,« je tího povedala.

»Kaj?«

»Zefka je jedla cvrček.«

Cvrček je pomenílo v njihovem jeziku ocvrto jajce, najboljšo jed na svetu. Toda tedaj je Tinčetu vse nekaj drugega šlo po glavi.

»In ura?« je vprašal.

»Kakšna ura?«

»Očetova. Ali je še na steni?«

»Ne vem!«

Tinče je zagnal kozo v hlev in naglo, zasopljén stopil v izbo. Da, ura je še vedno visela na steni. Lovre se je še ni polastil. Srce se mu je oddahnílo.

Kaj je umetni (artificialni) gnoj

Umetni (artificialni) gnoj je industrijski izdelek, u katjerem so hranilne sstance, ki jih nucajo rastline an jih sparjemajo iz zemlje. Tiste sstance ušafa industrija tam, kjer jih je narveč, na primer dušik u zraku, kalij u zemlji, fosforno kislino par obdelavi železa itd. Tele hranilne sstance predjela industrija an jih veže z drugimi sostancami u tajšno formo, de jih lahko razpošija an so dobre za gnojenje. Sam dušik na primer izhlapeva (evaporá), vezan z japnom je pa dobro dušičnato gnojilo. Sam kalij bi bju rastlinam lahko nagobaren, vezan s klorom je dobro kalijevo gnojilo. U zemjo pridejo takuó poleg hranilnih sostanc na primer japnemu dušiku an Thomasovi žindri tud japno, kar je skoraj za use rastline potrebna sostanca. Gnojila, ki so vezana z žvepleno kislino an klorom se trosijo pozimi, de se strupeni plini do pomladi razgubijo. Umetna gnojila so važni parpomuočki k buojši rasti an venči rodovitnosti usih rastlin, samuó de jih u pravem času an pravidno nucaje, ne morejo pa sevreda pousem nadomestit hljeuskega gnoja.

Še o čiščenju vina s čistili

JAJČNI BELJAK iz frišnih kokošjih jajc se posebno parporoča za čiščenje ardečih an črnih vin. Za 1 hl so potrebni 2 do 4 beljaki. Za čiščenje jih je trjeba ločit od rumnejaku an pretlačit skuozi čisto cunjno ali gosto sito. Usa čistila (tud tista o katjerih smo zadnjikrat pisal) je trjeba najprej u škafo dobro stepat z vinom, dokler se možno ne spjenejo. De se raztopljeno čistilo še buj zmješa z vinom, ga je trjeba prelivat iz škafo u škafo z viška u dougem, tankem curku. Prej ku začnete čistit uzemite iz soda

škafo vina, potlé ulite u sod parpravljeno čistilo, u istem času pa toučite z lesenim kladvom okuoli pilke, de se razpustijo pjene; nazadnje napounite sod z vinom an s čisto mješalno lato u sodu dobro zmješajte čistilo z vinom. Raztopljeno čistilo se u vinu spet zgosti u obliki prahu, ki pada počas skuozi vino, ga očisti an se usede na dno soda. Ker so zgoraj povjedana čistila beljakovinastega izvora an se razkrajajo (razpadajo), je trjeba očiščeno vino po 2 do 3 tednih pretočiti.

z njim dobro premješajte. De bo delovanje buojsje, ponavljajte mješanje dva do štiri dni. Skoraj nimar se eponit sam usede, a usedno se parporoča, de vino potlé čistite z želatino ali pa filtrirate. Ker par nucu eponita, kar čete oduzeti vinu kajšen duh ali savor, oduzamete tud farbo, je trjeba tajšno vino po zdravljenju zmješati u pravilnem razmjerju s kajšnim drugim vinom.

Kakuó se kali an tardi jeklo

Jeklo čistiš an kališ z mješanico iz 93 parti uógenokisle magnezije an 7 parti drobnega prahu. Jeklo pa postane tardo, čedejelaš na tole vižo: naredite testuó iz dveh žlic vode, pou žlice moke an 1 žlice soli. Jeklo potle razgrejte tarkaj, de se ga prime testuó, u katjerega ste ga ložili. Potle jeklo z testom vred še enkrat razgrejte, de rata ardeče ku čerješnja an ga varzite u parpravljeno posodo u katjeri je dežnica. Iz vode uzeto jeklo je tardo an ima ljepo bjelo farbo.

MENJAVA DENARJA

Napoleon	4400
Dolar	646
Francoški frank (100)	171
Švicarski frank	150
Avstrijski šiling	25
Belgijski frank	12,30
Funt šterling papir	1730
Nemški mark	174
Dinar (100)	89

Djelo u vinogradu

Februarja je glauno djelo rjez. Ker je to zelo važno djelo, ga muorate naredit skarbnuó an pravilno. Od rezi ni odvisan semo pardjerek u ljetošnjem ljetu, ampak tud pardjerek drugih ljet. Z rezjo se odpravi odvšne rozge, rodovitne enoljetne rozge na zadnjeljetnem lesu pa se semo parkrajša u skladu z uzgojno obliko trsa. Ljetni prirast starega lesa naj bo majhan. Doužina rodovitnega lesa bo odvšna od števila očes. Slabotne trse obrježite buj kratke, močne pa buj na dougo. Posebno muorate gledat na tuó, de boste lepuó rastočim trsom pustil zadost rodovitnega lesa.

Venjike, ki ste jih par selekciji spoznal kot rodovitne an zdrave, rježite malo prej, rozge pa ponucajte za cepiče. De ustavite izsušiteu rozg, ki jih boste nicali za cepiče, jih zvežite, označite z etiketami an spravite u glih pru mokar pjesak u hladni kljeti, kjer ni mufe. Cepiče muorate narjezat prej ko začne venjika souzít.

Mlade venjike obrježite že zguodaj. To rez muorate naredit še posebno skarbnuó. U drugim ljetu obrježite mlade, zadost razvite venjike na usakokratno doužino debila. Kar ni več nagobarnosti pozebe, odrježite poganke iz spudnjih očes, de ostanejo na venjiki samo dva do tri zgonnje mladike. Ce pa venjike u parvem ljetu u rasti zaoostanejo, muorate mladike obrjezat na dve očesi takuó, de določite deblo z rezjo šele u trečem ljetu. U trečem ljetu muorate dobro razvite venjike obrjezovat še kratko, na 4 do 6 očes zavoj razvoja korenin, ki rastejo buj počas.

Po svetu žanjejo use ljetu

Težkuó si zamišlimo sredi zime, kar par nas polja pokriva sneg, da druge po svetu zori žito. A je takuó. Pregovor pravi: »Kadar sonce teče, se kruh pečec, tuó pride rejčt, de se žetu vrsti mjesac za njescem po svetu.

Ženarja žanjejo u Australiji, Čileju, Argentini an Novi Zelandiji. Februarja zori žito u južni Indiji. Marca dozori u severni Indiji. Aprila žanjejo u dostih deželah: Maja dozori žito na Kitajskem, u Mali Aziji, u severnem Egiptu, u Tunisu, Alžiru, Maroku an Arabiji. Junja pa se začenja žeti u Španiji, na Portugalskem, u Kaliforniji, Južni Franciji, Romuniji, Bolgariji, an Grškem, u Jugoslaviji an Italiji. Julja (žetnjaka), žanjejo u Severni Franciji, Avstriji, na Ogerskem, u Rusiji, Združenih ameriških državah an u Kanadi. Še pozneje žanjejo u severnih deželah. Na Švedskem, Norveškem an Danskem. U Islandiji, u severnih krajih Amerike an Kanade šele septembra. U Sibiriji pa žanjejo oktobra. Novembra pada klasja na Koreji, na otokih Borneo, Celebes an Sumatra. December je čas žetve u Južni Afriki an Zahodni Indiji.

Na žalost kruh usedno ni takuó dnakjerno razdeljen na usem svetu, de bi ga bluó u useh mjesecih pouosod zadost. Donás tarpi lakot na svetu približno polovico ljudi.

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmt**
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorice

Napačno sajenje sadnega drevja

Par sajenju sadnega drevja djelajo naši sadjarji velike napake. Drevescem čedejati preveč dobrega an nasujejo u jamo tarkaj gnoja, de se drevo preveč naje an takuó se posuši. Narbuj pogosta napaka je dajanje gnoja na dno tesne an globoke jame an globoka saditu. Tajšen gnoj se ne more razkrojiti an služiti svojemu namjenu an je zatuó proč varžen. S tjem pa se lahko drevesu tud škoduje. Mokrota pride na varh zemlje s pomočjo takuómenovane kapilarne síle. Ta pojav se narbuj lahko vid na starih zidovih, kjer se mokrota uzdiguje dostikrat zelo visoko. U novejših zgradbah prepričijo ta pojav s tjem, de ložijo na fondo štrat strešne lepenke, ki dviganje mokrote ustavi. Glih takuó gnoj na dnu jame pod drevescem lahko ustavi kapilarnost zemlje an zatuó se drevo u suhih ljetih posuši.

Če nucaje gnoj par sajenju, ga ne smijete spraviti buj globoko kot 25 cm, de razpade. Samo takuó pride u pravem času do efekta. Ankul ne dajajte gnoja preveč blizu korenin, almanj 10 cm naj bo u mjes zemlje. Kar se bojo korenine razrastle, se boju same ušafale potrebni sostanc u gnoju.

Dostikrat se vid, kakuó par sajenju nekatjeri butajo zemljo med korenine, uzdigujejo an tresejo drevo al pa teptajo, de bi s tjem pritisnili zemljo h koreninam. Use tuó je odveč, narbuojs se runá takuó, čede pokrijete korenine z zemljo an potlé

Za imjet pozimi dosti jajc

Pozimi so jajca narbuj draga, ker kokoši u tjem času manj neso. Izkušnje so pa pokazale, de nesejo pozimi dosti jajc tiste kokoši, ki so se izvalile u času od začetka marca do konca aprila. Čede četé imjeti drugo zimo dosti jajc, podložite kokošim prej ku morete, tuó se prvi februarja ali marca an uzredite marčna al aprilna piščeta. Stare kokoši nadomestite torej z mladimi an jajc ne bo manjkalo pozimi. Sevreda muorate skarbjet za dobar fuotar.

Nova družina se je bila medtem že docela udomačila v izbi. Postelja je bila drugače postлана kot prej. Tud nekateri stvari so bili postavili na drugo mesto. Liza je prinesla večerjo na mizo. Ni bil »čvrček«, a jim je vseeno teknila, bili so lačni. Da bi le ne bilo vse tako tuje! Tinčetu in Mretki se je zdelo, da nista več u domači koč.

Po večerji nič veselega kramljanja, nič zgodb. Liza je hotela vedeti od moža, kdaj prinesejo njihove stvari. Cez tri dni, je rekel Lovre, prej ne utegne, ker ima delo.

»Kje sta vidva spala?« je Liza vprašala otroka.

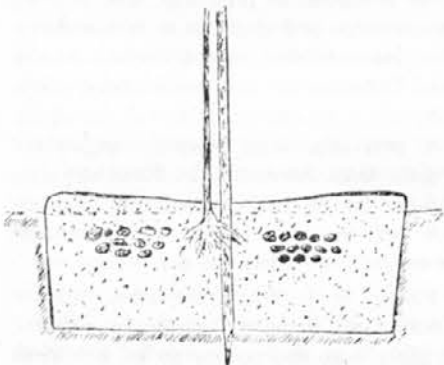
»Jaz na peč,« je odgovoril Tinče. »A Mretka na klopi.«

»Na izbi sem vama postlala. Tu ni za vse prostora.«

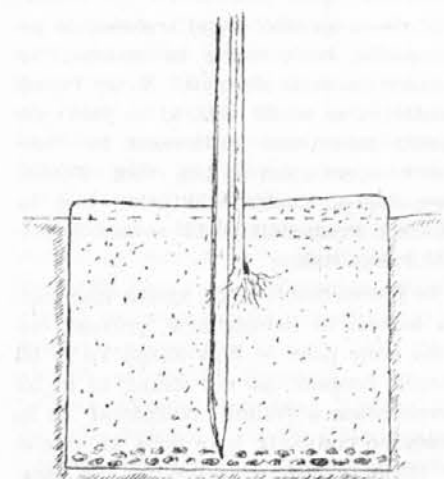
Tinče in Mretka sta se spogledala. V nekaj urah se je vse spremenilo. Prav vse se je spremenilo.

Tinče in Mretka sta ležala na očetovi blazini, ki so jo bili prinesli iz izbe. Le na pol sta se bila stekla, se zagnrla in tiho dihala. Nista takoj zaspala. Oči so jima begale po temnem prostoru pod streho. Ničesar ni bilo videti. Noč je bila

zaližete z nekaj litri vode (ankul gnojnice), de se zemlja usede an oprime korenin. Ce je voda odnesla uso zemljo med korenine, partegnite novo an še enkrat zalijte, de se napounijo use praznine med koreninami. Nazadnje partegnite še rahlo zemljo za pokrit korenine; zemljo porunajte u obliki plitve skljeđe.

Pravilno nucaemo gnoj, čede ga ne damo preveč globoko an ne preveč blizu korenin. Tud čede pokrijemo z njim drevesni kolobar je pravilno, ker s tjem varjemo mokruoto u zemlji, kar je posebno u suhi pomladi važno. Tajšno gnojno odejo muoramoo pokriti z zemljo, de se gnoj preveč ne razsuši an ne izgubi redilnih sostanc.

Globoka an tesna jama, gnoj na dnu. Tajšne jame an globoko sajenje so velike napake.

temna. Skozi spranjo v pažu se je svetilakala ena sama zvezda. Bilo je vse tiho. V izbi so bili že pospali. Zunaj je le včasih rahlo, rahlo zašumelo v drevju.

Mretka se je rahlo dotaknila brata.

»Tinče!«

»Kaj?«

»Ali te ni strah?«

»Ne. In tebe?«

»Malo. Pa se ne bojim.«

Res ju ni bilo hudo strah. Tinčeta skoraj nič. Saj sta bila dva. Ako bi sam ležal pod streho, bi bilo drugače. V nekem pogledu mu je bilo celo prijetno. Ležati na izbi je bilo zanj nekaj novega. In vse, kar je bilo novo, ga je veselilo. Peklo ga je le, da so ju izrinili iz izbe. Kakor da je to njihova koč. Tona bi tega nikoli ne bila storila. O, da, Tona! Za vse je skrbela.

Nekaj časa sta tiho dihala.

»Tinče!« se je Mretka znova dotaknila brata.

»A?«

»Ali naju oče in mati vidita?«

Tinče ó tem nikoli ni razmišljal. Saj mu taka vprašanja tud nikoli ni bilo treba odgovarjati. Vselej je odgovarjala le Tona. Toda zdaj Tona ni bilo.

»Seveda,« je odgovoril modro.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Na vrt ljepe rože

Ponos usake gospodinje ali mlade čedeó so rože na vrtu. »Dna slovjenška pjesem prav, »Pušclac pa muora bit zelen al plau...« an glih zatuó bi muorle pru posebno čedeó skarbjet, de boju nimar rože na vrtu ali na oknih. Narljeuša roža je nagelj (kurofu ali garofano), ki cvete že drugo ljetu po setvi. Ce se jih pa seje u pravem času cvetijo še isto ljetu od julija do jeseni, dokler jih ne popari slana. Pru lepuó rastejo na oknih u loncih, kjer cveto še pozimi.

Čede četé imjet zguodaj cvetje sejte sjeme nageljnu u FEBRUARJU u kišnice, narbuojs u varste po 5 do 6 cm usaksebi. Dobro jim djela mješanica vrtno zemlje pomješane z mjeuko. Sjeme naj kali na toplem an lahko u temi. Navadno se kišnice pokrrijejo s steklom ali z lepenko (karton), de ostane zemlja nimar mokra, a naj kali sjeme u buj suhi kakor u preveč mokri zemlji.

Kar sjeme začne kaliti, postavite kišnice na svetlo, narbuojsje u bližini okna, de

ni rastlinam preveč toplo an de ne začno divjati. Kar nageljčki malo odrastejo an imajo dva do tri liste jih presadite u drugo kišnico buj rjedko. Dobro ukoreninjene an razrastle nageljčke presadite konac aprila ali u začetu maja na vrt. Zemljo pognojite prej z dobrim gnojem an s superfosfatom. Kar sadite gledajte, de ne sadite preveč globoko. Preveč globoko posajeni nageljni u mokruoti, posebno u težki zemlji, radi gnijejo.

Nageljni začno cveteti u petem mjescu par sejanju an cveto do mraza. De jih obdaržite u jeseni dougo časa u cvetju, je pru dobro, čede zabijete na koncé približno 1 m kolé na katjere položite okna toplih gred.

Glih na tajšno vižo se runá z drugimi nageljni kot na primer margaretni nageljni. Usi margaretni nageljni so enoljetni, tuó je, cveto u istem ljetu, čede se jih zguodaj seje. Čede ni huda zima tud preživijo zimo an drugo ljetu zguodaj cveto.

»Pa kako naju vidita, ako je tema?« Tinče je nagrbancil čelo. To vprašanje je bilo zanj pretežko.

»Vseeno vidita,« je slednjič odgovoril. Kazalo je, da je Mretka s tem odgovorom zadovoljna. Pa se je znova oglasila:

»Tinče! Veš, kaj mislim?«

»Kaj?«

»Da bi prišla mati in naju odpeljala s seboj.«

A! Tinče je zopet napenjal možgane. Da, tud on bi tako hotel, dasi mu kaj takega nikoli ni prišlo na misel. Vendar se mu to ni zdelo mogoče. Zakaj? Nenadoma se mu je posvetilo.

»Potem bi morala umreti,« je dejal.

Ne, Mretka ne bi hotela še umreti. Rada je živea. Tinčetu se je zdelo, da jo vidi, kako strmi v paž, v tisto edino zvezdo in razmišlja.

Nenadoma je krčevito zahlipala. Stiskala je glavo pod odejo, da bi jo ne slišali v izbo.

Tinče je bil prepaden. Glej jo! Zdaj govori, ga vprašuje nemogoče stvari, pa že joče. Hkrati je bilo tud njemu hudo. »Mretka!« je je tresel za ramo. »Ne joči! Zakaj jočeš?«

»Ker ni Blažeta...«

No, da! Tu ni bilo pusto po njem. Bil

je zabaven deček. Vendar se mu je zdelo, da Mretka ne joče samo za Blažetom. Po materi joče, po očetu, po teti, po vseh ji je hudo.

Vendar jo je skušal potolažiti.

»Tiho bodi! Saj pride teta tud u naju.«

Mretka ni več hlipala. Potegovala je v nos in si z dlanmi brisala lica.

»Ali... res pride?« je vprašala.

No, Tinče o tem res ni bil prepričan. Prav tako ne kot tedaj, ko jima je to obljubila. In čede tud pride, saj bi ju Lovre in Liza ne pustila odvesti. Še zaradi Blažeta jima ni bilo po godu.

»Ko ne pride, pa utečem,« je rekel.

Mretka se je dvignila na roke. Rada bi bila videla Tinčetu v obraz, a je bila pred njo zgolj tema.

»Ali res?«

»Čisto res!« je pritrdil Tinče. »Ne bom več tu.«

Ta sklep mu je bil v hipu dozorel. Do njega je največ pripomogla misel na uro. Zdelo se mu je kakor pribito, da se je bo polastil Lovre. Na tiho je sklenil, da jo vzame s stene in pobegne.

»In jaz?« je vprašala Mretka s tesnim srcem.

»Ti? Ti pojdeš z menoj.«

Mretka je zopet legla in se zagnrla do brade. Zdelo se je, da niti ne diha.

»Kam pojdeva?«

»K Blažetu. K teti.«

Za Tinčeta je bilo to preprosto. Kam naj bi sicer šla? Mretka je bila plaha. Ob goli misli, da bi bilo to res, ji je trepetalo srce, obenem se je bala.

»Saj ne... poznaš poti...«

»O, da. Šla bova po poti, ki gre v Borovnico. Za potokom pa na levo.«

Tinče je bil nenadoma izredno odločen in pogumen. Ako bi mu bilo treba oditi ponoči, se mu je zdelo, bi v temi dotopal v Črni grevi.

»Kdaj greva?«

»Jutri,« je odgovoril Tinče.

Tedaj mu glas ni bil več tako odločen. Pred oči mu je nenadoma stopilo vse polno težav in zaprek. Ako ne uteče jutri, ubeži pojutranjem. Morda nikoli... Ali bo mogel izmakniti uro? Ali bo mogel od koč, da ga ne bodo opazili?

Mretka ga ni več vpraševala. Zaspala je. Morda je sanjala o begu. Tinče pa je še nekaj časa mislil. Potem je zaspal tud on.

(Se nadaljuje)